

P O L J S K O S L O V S T V O

Stefan Papée: *Cvetovi na ledini*. Fiszer i Majewski, Strani 206. Poznań, 1929. — Poljski literarni publicist in gledališki kritik Stefan Papée, med čigar spisi je treba omeniti predvsem razpravi »Gledališče Štefana Žeromskega« in »Baladni misteriji Emila Zegadłowicza«, je lani izdal knjigo pod gorenjim naslovom, posvečeno »sodobni kulturi Velikopoljske«. Knjiga ni zanimiva samo za opazovalca novejšega poljskega kulturnega življenja, ni samo informacija, marveč je pomembna tudi po svojem kulturnem namenu. In ta je, biti dokument in argument Velikopoljske, Maioris Poloniae, ne sicer njene preteklosti, saj te ni mogoče zatajiti, niti je ni treba zagovarjati, marveč njene sodobnosti. To je v bistvu poskus, ovreči splošno razširjeni nazor o kulturni neaktivnosti Velikopoljske, katerega iniciator je bil literarni zgodovinar Aleksander Brückner, ki je opremil to zemljo s prilastkom »v osnovi nepoetična«. V tej označbi bi bilo nemalo resnice, če bi se ozirala predvsem na drugo polovico preteklega stoletja, ko je očit, a tudi razumljiv kulturni zastoj, povzročen po politiki nemškega imperializma. Toda Brückner je ponovil svojo krilatice tudi v svoji »Zgodovini narodne poljske literature«, ki je izšla l. 1924. In vendar je, izrečena brez pridržka, krivična, saj so i na tej »ledini« pognali »cvetovi« poljske literature — radi tega je razumljiv avtorjev indirektni protest, tem bolj, ker nas slika dejanskega kulturnega položaja prepričuje o nepravilnosti omenjenega nazora. Te podobe nam sicer pričujoča knjiga ne odkriva v celoti, ker ni velikopotezno sintetično delo, marveč v fragmentih, ki so plod osebnega izbora. Vendar nam nudi pregled vsaj vseh glavnih literarnih osebnosti, dasi ni »objela vseh«, kakor pravi avtor nekje sam, prav tako pa nam posreduje sliko vseh pomembnejših dogodkov in pojavov. Razdeljena je v devet vsebinsko ločenih poglavij z obširnimi dodatnimi biografskimi in bibliografskimi opombami, ki so ključ v zakladnico obširnega materiala za kulturno življenje Velikopoljske. Posebič govori pisatelj o delu kulturnega organizatorja Bernarda Chrzanowskega, o pesnikih Janu Kasprowiczu — obširno razpravlja o dramskem misteriju »Marchotte« — in St. Przybyszewskem, analizira med novejšimi Romani Wilkanowicza, pesnika humorista-satirika in enako religiozno usmerjenega St. Bałowskega, ki je izdal v poslednjih letih več pesniških zbirk. A za povojni čas najvažnejši sta poglavji »Ekspresionistično gledališče Jurija Hulewicza« in »Emil Zegadłowicz v Poznanju«. Izmed njiju je prvi pomemben tudi kot izdajatelj literarne revije »Zdrój« (1917—21, »Vir«), a v zvezi z Zegadłowiczem je treba omenjati razvoj »Teatra Poljskega« v Poznanju. To so samo najvidnejše točke, a jasno je, da Poznań, sree Velikopoljske, postaja iznova važno kulturno žarišče poljskega življenja. Podrobneje bo mogoče izpregovoriti o teh pojavih v širšem poročilu o povojni poljski literaturi.

France Vodnik

Biblioteka Boy-a. — Čudo umetnosti prevajanja bi tudi lahko rekli. Pojav, prav tako zanimiv kakor redek, saj mu ni izlaha najti kje primere.

Poljski publicist, esejist in kritik Boy-želenski je namreč tudi najsposobnejši prevajavec iz francoske književnosti, o čemer nam najbolj priča njegova prevodna zbirka, nazvana »Biblioteka Boy-a«. Razen nekaterih so izšli v njej skoraj vsi njegovi prevodi. Teh prevodov pa je za enkrat nič manj kot — sto! Toda to pa nikakor niso morda le drobni zvezki novel in povestic, marveč so med njimi ogromni spisi francoskih klasikov! Kot »jubilejni« zvezek — avtor je izjavil, da ne mara tega naziva — je letos izšel »Lamiel« Henrika Stendhala. — Kar najbolj vzbuja začudenje, to je ogromnost dela. To bi pri tem pisarju moral občudovati že sicer, če bi namreč nič ne prevajal. Tako pa je res kar neverjetno — in v resnici je nastala pravljica »o pisarni za prevode«, češ, da je več prevajavcev skritih za delom. Dobro jo je odbil Boy z vprašanjem: Kaj je lažje, prevajati sam, ali popravljati tuje prevode?! Toda to ni vse, treba je opozoriti še na marsikaj, kar to delo visoko dviga nad podobna podjetja. Prvič so prevodi opremljeni z več ali manj dolgimi uvodi, ki so vedno zanimivo in temperamentno pisani, tako da jih je slast čitati. Prevajati je začel slučajno, pozneje se je delo vršilo po načrtu. Hotel je popraviti napake takorekoč vseh prejšnjih pokolenj. Začeti mu je bilo potem-takem od začetka, ne le s prevodi svojih sodobnikov. In to delo je zares izvršil. Prvi prevod je bila Balzacova »Fiziologija zakona«. Nato so sledili pisatelji: Villon, Rabelais, Montaigne, Diderot, Pascal, Racine, Molière (celoten), Montesquié, Voltaire, Rousseau, Chateaubriand, Musset in dr. S tem je predvsem budil tudi zanimanje za knjigo med Poljaki. Veliko teh prevodov je izšlo v dveh, celo v treh izdajah. In kakšni prevodi so to! Odlikuje jih predvsem bogastvo jezika. Treba je pri tem pomisliti, da ni prevajal le beletrističnih stvari, ampak tudi dela iz teologije, filozofije, iz juridičnega, mornarskega, lovskega, kuharskega, vojaškega življenja itd. Koliko mu je bilo treba znanja! O svojem delu pravi sam: »Stremel sem vedno za čim večjo vernostjo, predvsem pa za vernostjo duha.« Pri tem pa verno presoja vsebino in pridrži stil. Iznajdljiv je in originalen, pozna vse značilne materinega jezika, jezikovne prislovice in je sam močan jezikoven talent. Obvlada ogromen besedni material, ima živ jezikovni čut, kar ga usposablja za vedno nove, žive stilistične menjave in variacije. To razumemo predvsem, če premislimo, da je prevajal tudi dialekte, česar ni podal le vsebinsko točno, ampak je vedno našel tudi sinonim lastnega jezika. Radi tega se bero njegovi prevodi, ne da bi se bravec ob vsakem stavku moral zavedati, da ne čita originala, ampak samo prevod. Še v večji meri je pokazal svoj talent v prevodih verzov, kjer je bilo treba podati vse poetične odtenke ritem, melodijo glasovnih skupin. Da, ti prevodi so dokument, da Boy poseda kulturo poljskega jezika v celoti in pričajo o izredni energiji in živahnosti njegovega duha. O teh prevodih je dve izčrpnii studiji napisal poljski kritik Vaclav Borowy. Naj za konec omenim še zgodnico: da ga je med vojno, ko je služboval kot vojaški zdravnik, često zalotil dežurni oficir pri tem prevajanju in mu zagrozil: »Herr Doktor, diese ewige Literaturschreiberei werde ich nicht dulden!«

France Vodnik